

Temat 5

Ogień w liturgii – kadzidło

„Ogień” to kolejne, konkretne hasło w języku ministrantów. Oznacza wszystko, co związane jest z przygotowaniem kadzidła, kadzielnicy i okadzeniami w liturgii. *Pójście do ognia* jest jedną z funkcji, która wymaga szczególnej rozwagi i odpowiedzialności. Dlatego powierzana jest chłopcom starszym, lektorom. Trzeba pamiętać o tym, że mamy do czynienia z żarzącym się węglem. Jeśli zostanie on rozsypany, może zająć się ogniem zakryścia, a nawet cały kościół. Takie przypadki miały już miejsce. Należy zatem zachować szczególną ostrożność!

Rys historyczny

Chociaż kadzidło znane było już w starożytnym Rzymie, Grecji i Egipcie, to jednak w liturgii Kościoła zaczęto używać go nieco później. Spowodowane to było faktem, że kadzidło było bardzo rozpowszechnione w kultach pogańskich. Jedną z form prześladowań chrześcijan było zmuszanie ich do złożenia ofiary z kadzidła przed wizerunkiem cesarza, co było rozumiane jako publiczne wyparcie się wiary w Jezusa Chrystusa. Gdy prześladowania ustały zaczęto używać kadzidła w celach czysto praktycznych, a mianowicie, aby można było przyjemniej oddychać w dużych zgromadzeniach. Z biegiem czasu użyciu kadzidła w liturgii nadano znaczenie symboliczne.

Znaczenie kadzidła

Podczas pierwszej pielgrzymki świętego Jana Pawła II do Polski w 1979 roku jeden z telewizyjnych komentatorów (nie był nim ksiądz, ponieważ ówczesna władza zabroniła księżom komentowania papieskiej wizyty w mediach), chcąc wyjaśnić widzom to, dlaczego papież okadza ołtarz, powiedział, że ojciec święty w ten sposób wypędza szatana spod ołtarza. Używanie kadzidła w Kościele ma jednak zupełnie inny cel. Wyraża ono cześć i modlitwę. Wznoszący się dym i rozchodząca się woń kadzideł symbolizują modlitwę i uwielbienie Boga, które są zanoszone przed Jego tron przez zgromadzoną wspólnotę Kościoła (zob. Ps 141 (140), 2).

Jak służyć przy kadzidle?

Do kadzidła wyznacza się zazwyczaj dwóch ministrantów. Jeden z nich jest odpowiedzialny za tzw. *łódkę*, czyli naczynie z kadzidłem. Musi zadbać o to, aby było ono zawsze pełne kadzidła. Drugi natomiast rozpala węgielki i troszczy się, aby ich nie zabrakło

w kadzielnicy, zwanej również trybularzem. Muszą oni dobrze znać swoje funkcję i prawidłowo je wypełniać. W przeciwnym razie mogą rozpraszać uczestniczących w liturgii.

Zanim wyruszy procesja do ołtarza, następuje tzw. *zasypanie* (czyli nałożenie kadzidła do kadzielnicy) w zakrystii. Ważnym jest to, by ministrant z łódką stał po lewej stronie ministranta z kadzielnicą. Ma to na celu ułatwić księdzu nałożenie kadzidła do kadzielnicy. Ministrant kadzidła, bo tak tą dwójkę zwykło się również określać, muszą pamiętać również i o tym, że przychodzą w procesji do ołtarza nie przyklękają, lecz skłaniają głowę, podobnie jak czynią to niosący świece oraz krzyż. Głęboki ukłon wykonują oni natomiast wtedy, kiedy sami okadzają lub towarzyszą osobom, które czynność tę wykonują. Wówczas skłaniają się głęboko przed i po okadzeniu, np. kapłana czy ludu, podczas obrzędu przygotowania darów. Ministranci kadzidła idą na początku procesji przed krzyżem, lecz kiedy w procesji niesiony jest Najświętszy Sakrament, wówczas idą bezpośrednio przed kapłanem, niosącym monstrancję. W takiej sytuacji mogą być niesione dwie kadzielnice.

Co, kogo, ile razy okadzać?

Co do sposobu okadzania obowiązuje zasada, że trzema rzutami kadzielnicy okadza się Najświętszy Sakrament, relikwie Krzyża świętego, obrazy Pana Jezusa wystawione do publicznej czci, dary złożone na ołtarzu, krzyż ołtarzowy, Ewangeliarz, paschał, kapłan oraz lud. Dwoma rzutami kadzielnicy okadza się natomiast relikwie oraz obrazy świętych wystawione do publicznej czci. Pojedynczymi rzutami kadzielnicy okadza się natomiast ołtarz. Odwołując się w tym miejscu do tradycji liturgicznej i zgodnego z nią rozumienia łacińskiego terminu liturgicznego *ductus*, używanego również we współczesnych dokumentach liturgicznych na określenie ruchu kadzielnicą, możemy stwierdzić, że wspomniane wyżej słowo rzut należy rozumieć jako podwójne wychylenie kadzielnicy. W praktyce oznacza to, że okadzamy według schematu 3x2 lub 2x2.

3 rzuty kadzielnicą	<ul style="list-style-type: none"> • Najświętszy Sakrament • relikwie drzewa Krzyża Świętego • obraz Pana Jezusa wystawiony do publicznej czci • dary złożone na ołtarzu • krzyż ołtarzowy • Ewangeliarz • paschał • kapłan • lud
2 rzuty kadzielnicą	<ul style="list-style-type: none"> • relikwie • obrazy świętych wystawione do publicznej czci
1 rzut kadzielnicą	<ul style="list-style-type: none"> • ołtarz

Jak trzymać turyfer i łądkę?

Ważnym jest również zwrócenie uwagi na to, jak należy trzymać łądkę i kadzielnicę. Odnośnie do łądky to trzyma się ją w lewej ręce, a prawą ręką otwiera się ją lub zamyka (prawa ręka spoczywa na piersiach). Jeśli chodzi o kadzielnicę, to na kciuk lewej ręki zakłada się oczko końcowe łańcuszka, który podnosi pokrywę kadzielnicy. Palcami – wskazującym i środkowym – ujmuje się natomiast uchwyt kadzielnicy. W ten sposób ruchem palców dłoni zamykamy lub otwieramy kadzielnicę. Podczas okadzania lewa ręka pozostaje nieruchomo na wysokości piersi, a prawą chwyta się łańcuszki nieco nad pokrywę kadzielnicy. Podobnie czyni się umożliwiając nasypanie kadzidła do kadzielnicy.

Uwaga! Należy pamiętać, aby podczas zasypania nie chwycić turyfera od dołu. Grozi to poparzeniem.

Botafumerario

Najprawdopodobniej największy trybularz na świecie,
używany w katedrze w Santiago de Compostela w Hiszpanii.